

Stappen tellen

Van Henk Spaan verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

Nouri. De belofte

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Henk Spaan

Stappen tellen

Ambo|Anthos
Amsterdam

Overeenkomsten met bestaande personen berusten op toeval.
Tenzij iemand, bijvoorbeeld, Frank Zappa wordt genoemd,
dan gaat het over Frank Zappa.

Deze uitgave kwam tot stand met medewerking van
Van Grunsven Creative Management,
zie ook www.vangrunsvencm.com.

G

ISBN 978 90 263 5682 7

© 2021 Henk Spaan

Omslagontwerp en -illustratie Riesenkind

Foto auteur © Frank Ruiter

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Met mijn elleboog drukte ik op de liftknop. Ik heb een vorm van smetvrees die me nooit met blote handen op een knop laat drukken. Ook niet die van een stoplicht. Dan maar langer wachten, als het tenminste waar was dat een stoplicht langer op rood stond als je niet op de knop drukte. De lift moest van de veertiende komen, zag ik. Ik voelde hoe er iemand achter me kwam staan. De oudjes lopen soms op pantoffels en dan hoor ik ze door mijn toenemende doofheid niet aankomen. Hardhorendheid, zeg ik liever. Waarom ik geen hoorapparaat neem, vragen sommigen. Dat doe ik niet. Met van die bruine slakken achter je oren ben je pas echt oud. Misschien later. Ik draaide me om.

‘Hé, Wally,’ zei ik. Waarom hij op pantoffels liep, vroeg ik hem. Omdat hij geen zin had gehad om zijn schoenen aan te trekken, zei hij. Voor de vergadering begon moest hij zijn vuilniszak wegbrengen. Ik mompelde iets over decorumverlies, dat je daarvoor moest uitkijken in zo’n appartementencomplex waar de minimumleeftijd vijftenzestig jaar was. Wie jonger was werd afgewezen, die was aangewezen op de Amsterdamse woningmarkt die als een dodemansrit naar het einde racete, met behulp van pandjesbazen die een formule 1-circuit bekostigden

uit huurverhogingen die alleen millennials met rijke ouders en expats konden betalen.

‘Ga jij ook naar de bijeenkomst van de commissie Rituelen na het overlijden van een medebewoner?’ vroeg hij, de naam van de werkgroep zorgvuldig uitsprekend.

‘Sinds wanneer zit jij in die werkgroep?’

‘Ik heb me gisteren aangemeld. Het onderwerp boeit me,’ zei hij.

De liftdeur ging open. Er kwamen twee vrouwen en twee honden naar buiten.

‘Snap jij waarom oude vrouwen een hond nemen?’ vroeg Wally in de lift.

‘Aanspraak,’ zei ik.

‘Ik ben ook alleen. Jij ook. Nemen wij een hond?’

‘Ik heb een kat. Een Maine Coon, dat is een soort hond. Hij heeft een witte plek op zijn neus. Daarom hebben we hem toen Yuki genoemd, dat betekent sneeuwvlok in het Japans. Er was eens een Japans meisje bij ons op bezoek dat Yuki tegen hem zei. Sindsdien heet hij zo. Hij heette tot dan toe Peter, maar dat was inderdaad belachelijk.’

Op de veertiende namen we de trap naar de Bovenkamer. Op de deur had iemand een bordje met ‘Leeg’ opgehangen. Ik draaide het om: nu stond er ‘Bezet’. Er was nog niemand.

Ik vroeg aan Wally wat hem interesseerde aan het onderwerp van de rituelen na het overlijden van een medebewoner. Hij zei dat hij vooral in de werkgroep was gaan zitten om te voorkomen dat hij na zijn dood slachtoffer zou worden van allerlei rituelen waar hij geen boodschap aan had. Hij wilde dat alle bewoners een formulier zouden ontvangen waarop ze hun favoriete rituelen konden aanstrepen. En ook wat ze per se niet wilden.

‘Ik moet er niet aan denken dat het Torenkoor aan mijn kist

dat lied van Mieke Telkamp komt staan zingen,' zei hij.

Daar moest ik om lachen.

'Lach je me uit?'

'Nee, natuurlijk niet. Ik had daar niet bij stilgestaan, dat je aan de goden bent overgeleverd als iedereen zijn gang kan gaan met die rituelen.'

'Waarom doe jij dan mee?' vroeg hij.

'Bezigheidstherapie. Mijn gevecht tegen de verveling.'

Een voor een kwamen de leden van de werkgroep naar binnen. Margriet Lammers was voorzitter en voorvechter van de rituelen. Toen iedereen een plaats had gevonden, zei ze: 'Ik stel voor een lijst met mogelijke rituelen op te stellen.'

Wally opperde zijn plan om de bewoners te laten kiezen uit rituelen en de mogelijkheid open te laten om van rituelen af te zien. Margriet was ertegen. Het waren de nabestaanden die baat hadden bij rituelen, de doden merkten er hoe dan ook niks van.

Ik kende Margriet van haar elektrische fiets. Bij een stoplicht had ik haar een paar weken eerder onder haar fiets uit getrokken. Dat wil zeggen dat ik de loodzware fiets overeind hees waardoor zij eronderuit kon kruipen. Intussen bleven scooters en wielrenners onverstoort over het fietspad scheuren. De wielrenners waren erger dan de scooters. Ze dachten dat jij deel uitmaakte van hun peloton. Dat dachten ze van alle fietsers op het fietspad. Dus demarreerden ze achter je vandaan en pakte ze het wiel van een andere wielrenner. Daarom had ze haar evenwicht niet kunnen bewaren. Een wielrenner was vlak langs haar gereden toen het stoplicht op groen sprong. Ze wilde net opstappen.

'Dat ding heeft me vijfduizend euro gekost. En nu lig ik eronder bij het eerste het beste stoplicht. Hij weegt vierentwintig kilo en ik achtenvijftig. Ik probeerde mijn voet op de grond te zetten,

maar de val was al ingezet. Goddank ging het heel langzaam.’

Er zat een vlek op haar camel jas. ‘Ook dat nog. Smeerolie. Dat wordt de stomerij,’ zei ze. Ik pakte het gevaarte bij het stuur. Samen liepen we terug naar de flat. De fiets moest mee de lift in. Anders werd hij gestolen, dacht ze.

‘Enorme aanstellers, die wielrenners. Het zijn niet eens echte,’ zei ze toen ik de fiets bij haar de gang in had gereden. Of ik thee wilde. Ik was een uur gebleven. Ze was gescheiden en had twee kinderen. Ik had haar verteld dat mijn vrouw anderhalf jaar dood was.

‘Ik heb daar moeite mee. Stel dat jij een roos op mijn kist wilt gooien, terwijl ik dat zonde van de roos vind,’ zei Wally.

Elly van Wamelen stak haar vinger op.

‘Elly?’ vroeg Margriet.

‘Zullen we de bloemenhulde als eerste optie nemen als een van de rituelen na het overlijden van een medebewoner? Ik voel daar troost bij, als eenentachtigjarige.’

‘Ed?’

Ik schrok. Ze keken allemaal naar mij.

‘Zou jij willen notuleren?’

Ik pakte een pen uit de beker en schoof het kladblok dat ernaast lag naar me toe. ‘Bloemenhulde,’ noteerde ik terwijl ik het woord ook hardop uitsprak. Als ik naast Lieke in de auto zat noemde ik altijd alle plaatsnamen van de voorbij vliedende borden op. Ook las ik voor wat er op vrachtwagens stond. Ik deed het uit gewoonte en om te plagen. Omdat ze daar stevast boos om werd, had ik er nu spijt van.

Wally ging staan. ‘Ik blijf erbij dat de bewoners voor hun overlijden mogen kiezen of en welke rituelen ze willen. Ik heb dat recht gewoon. Zullen we stemmen?’

Margriet keek rond. Ze vroeg of iedereen die het met Wally eens was zijn hand in de lucht wilde steken. Wally keek naar mij. Ik stak mijn hand op. Er waren er meer die aan Wally's kant stonden. Margriet telde: er waren er vier voor en twee tegen.

'Wally, jouw punt van orde is aangenomen. We maken dus een lijst met een leeg rondje voor elke mogelijkheid. Het rondje kan worden ingekleurd. Zo wordt duidelijk welk ritueel niet wordt gewenst en welk wel.'

'En als ik helemaal geen rituelen wil?'

'Dat kan niet.'

Grommend ging Wally akkoord.

Elly wilde weten of je meer dan één ritueel mocht aankruisen.

'Ik pak er lekker drie,' zei ze.

Margriet nam het woord. Dat wil zeggen, ze ging staan. Nu werd het echt officieel.

'Optie één: kist open, optie twee: kist dicht,' zei ze.

'Gedver, ik wil mijn kist dicht, hoor. Anders zien ze allemaal hoe dood ik ben.'

'Elly, dit zijn de opties op het keuzeformulier. Bovenaan staat: kist dicht. Daarvoor komt een rondje te staan. Als je kiest voor een dichte kist, maak je dat rondje zwart. Snap je dat, Elly? Je mag het zelf uitmaken. Niemand dwingt je om in een open kist te liggen.'

'Nou ja, ik zeg het maar. Dat mijn kist niet opeens openstaat.'

Wally rolde met zijn ogen.

'Ja, Wally, jij bent zo slim. Dat weten we nou allemaal wel,' zei Elly.

Wally haalde zijn schouders op en keek naar mij.

Margriet zei dat ik deze woordenwisseling niet hoefde te notuleren.

Elly knikte tevreden. Zo rijzig als Margriet was, zo klein was

zij. Er zijn van die vrouwen, ook mannen realiseer ik me, die er ooit heel goed uit hebben gezien. Dat hadden ze verankerd in hun gedragspatroon. Elly kon nog altijd flemen als het mooiste meisje van de klas wier gebrek aan lengte een vertederende indruk op haar omgeving maakte.

Ik woonde nu een halfjaar in deze flat, op vierhoog. Ruim een jaar na het overlijden van Lieke was ik hiernaartoe verhuisd. Mijn hele leven, behalve mijn jeugd, had ik in huizen gewoond met een eigen voordeur. Hier deelde je die, plus een ideologie die ze ‘humanitair’ noemden. Het woord ‘verbinden’, of ‘verbinding’, viel zo vaak dat het wat mij betrof geen enkele betekenis meer had. Af en toe ging ik in een commissie zitten. Het verbinden nam ik op de koop toe.

Kees Staak, die vroeger aardrijkskundeleraar was geweest en nu voorvechter van een wurmenhotel op het dak van onze flat was geworden, begon een verhandeling over een ritueel waarbij de begrafenisondernemer aan alle bezoekers een speld gaf met een gekleurd kopje erop, die men werd geacht in de kleding van een overledene te prikken.

Margriet vroeg naar de functie ervan. Kees wist het niet. Er werd gediscussieerd of deze optie op het formulier moest komen te staan of niet. Het moest natuurlijk een vervolgritueel op de optie ‘open kist’ zijn, want bij een dichte kist kon er niet worden geprikt. Dit werd ingebracht door Elly, die erg opgelucht was dat er in haar lijf in elk geval niet gestoken kon worden. Ze rilde ervan.

Kees had nog een ritueel. Hij begon min of meer te glimmen, voor zover je het oplichten van zijn hondenkop glimmen kon noemen. Hij had iets weg van Goofy, hoewel dat geen hond is.

‘Ik heb eens gehoord over een oeroud ritueel waarbij er in het dorp van de overledene iemand langskwam, een buitenstaander,

die werd ingehuurd en van alles te eten kreeg. Elk gerecht dat hij at stond voor een zonde die door de dode was begaan, zodat die onschuldig de overtocht kon maken.’ Kees snoof, vouwde zijn handen en leunde naar achteren.

‘Ik denk niet dat daar budget voor is, hoor. Je weet dat we onlangs in de ledenraad hebben besloten de contributie niet te verhogen,’ zei Margriet.

‘Sorry. Er wordt hier naar mogelijke rituelen gevraagd en ik probeer alleen maar mijn steentje bij te dragen,’ zei Kees. Hij glom niet langer, zijn hoofd viel omlaag.

‘Het moet wel allemaal te behappen blijven,’ zei Margriet.

Ik dacht dat ik gek werd en vroeg of we de vergadering konden beëindigen. Als iedereen zelf zou nadenken over gewenste rituelen, zouden we die de volgende week kunnen doornemen. Dat leek Margriet ook een goed idee, hoewel ze wilde benadrukken dat dit een zeer belangrijke commissie was en dat het regelen van de rituelen, gezien onze leeftijden, van groot belang was. Iedereen was het met haar eens. Ik zag dat ze haar best moest doen om zich de onverwachte complexiteit van de begrafenisrituelen niet boven het hoofd te laten groeien. Ze was rood aangelopen en ademde hoorbaar in en uit.

‘Tot volgende week dan,’ zei ze, ietwat gemaakt vrolijk.

‘Hopelijk hebben we dan superleuke rituelen bedacht. Rituelen die een verbindend karakter hebben,’ zei ik.

‘Misschien kunnen we de buurt betrekken bij de rituelen die we bedenken,’ zei Wally.

Volgens Margriet moesten we eerst ons eigen huis op orde hebben alvorens naar buiten te treden.

Wally en ik namen samen de lift. Hij woonde op de achtste en wilde eerst zijn schoenen aantrekken voordat we een biertje gingen drinken bij Pot, een houten tent met een terras aan het Buiten-IJ.

‘Ik zie je in de hal,’ zei ik. Alleen ik had in de gaten gehad dat hij de boel in de maling zat te nemen met zijn buurtbetrokkenheid. De eenzaamheid van de komiek.

We liepen over het pad langs het water. Er kwamen joggers voorbij en mensen lieten hun hond uit. Wally vertelde dat bij hem, hoewel men aanried om de lift niet met vreemden te delen, een vrouw was ingestapt van wie hij de naam niet kende. Ze kwam de lift in met een fiets die ze bij haar binnen stalde.

‘Hij staat bij haar in de gang, zei ze. Omdat het een elektrische fiets is van tweeduizend euro, is ze bang dat hij gestolen wordt als ze hem beneden in de stalling zet. Er zijn er wel meer die hun fiets in de flat hebben staan. Vreemd eigenlijk.’

Ik zei dat Margriet een nog veel duurder elektrische fiets had en dat die ook bij haar in de gang stond.

‘Hadden jullie vroeger in Nieuw-West weleens een fiets in huis staan?’

Ik zei dat het verhaal ging dat er in Geuzenveld een schillenboer was geweest wiens paard in huis stond. Het kon ook een broodje aap zijn. Een mud aardappelen of zakken steenkool in de douche kwamen vaker voor.

Rechts van ons wandelpad liep een sloot. Aan de overkant ervan stonden huizen die door de bewoners zelf waren ontworpen. Hoewel het dus individuele ontwerpen waren, hadden ze een merkwaardig eenduidig karakter: rechthoekige blokken-dozen waarin glas een hoofdrol speelde. We vroegen ons af hoe het kwam dat deze zelfbouwkavels zo op elkaar leken. De meeste mensen hadden ook een donker soort steen uitgezocht, bijna niemand had gordijnen, je keek dwars door de verdiepingen heen, waar ook de verlichting uit één mal leek te zijn gekomen.

‘Ik denk dat het de schuld is van die architectuur- en inte-

rieurbladen van Sanoma. Die hebben veel lelijks op hun geweten,' zei Wally. Hij was als grafisch ontwerper ooit ontslagen door Sanoma.

'De mensen weten niet hoe zwaar glas wordt overschat. Die hoekappartementen in ons complex hebben twee muren van glas. Te heet in de zomer en snerpende tocht in de winter. Er zijn al bewoners die het glas aan het afplakken zijn. Kleine ramen zie je niet meer. Moet je al die schuifpuien zien. Ik houd van die kleine ramen van de Amsterdamse School in Zuid. Ze geven karakter aan het baksteen, vormen een speelse afleiding van de gebakken klei,' zei ik.

Het was prettig om met Wally te praten, hij luisterde tenminste, ook al verwoordde ik hier een stokpaardje van Lieke. Voor mij was het prettig om haar opvattingen tot de mijne te maken.

Ik pakte mijn telefoon en bekeek de gezondheidsapp. Dertien verdiepingen trap gelopen. Beetje veel, vond ik. Totdat ik me realiseerde dat ik behalve de vuilniszak ook de lege flessen had weggebracht.

'Vandaag tot nu toe 6500 stappen gelopen. Best goed, want we zijn nog niet thuis,' zei ik.

'Hè, hoe weet je dat?' vroeg Wally.

Ik liet hem de app zien. Eerst vond hij het onzin. Wie ging er nou de hele dag zijn stappen lopen tellen. Dan kon je dus nooit meer één stap zetten zonder erover na te denken. Elke stap maakte deel uit van een groter plan, van een bureaucratie. Met de stappenteller had de stap zijn onschuld verloren. Wally kon best dieper op dingen ingaan. Soms op het vermoeiende af.

'Jij fietst toch elke dag wel een keer? Ik wel. Fietsen is ook goed voor de gezondheid, maar alleen de stappen tellen mee? Dat vind ik oneerlijk,' zei hij.

'Fietsen telt hij mee. Elke pedaaltrap wordt door de stappen-

teller als een stap beschouwd. Als ik naar de Utrechtsestraat fiets en weer terug, zijn dat 6500 stappen,' zei ik.

Toen wilde hij ook wel zo'n app. Nu had ik er een hekel aan om aan digibeten iets uit te leggen wat ik me zelf met moeite eigen had gemaakt, maar ik zag op tegen het aantal telefoontjes dat dit me zou gaan kosten als ik hem aan zijn lot overliet. We downloadden de app op zijn telefoon.

'Nu kan ik dus elke dag mijn stappen tellen, ook als ik fiets? Lekker, man.' Wally was blij met niks. Dat maakte hem sympathiek.

Ik vertelde hem over het werk van Stanley Brouwn, een kunstenaar die al in de jaren zeventig zijn stappen begon te tellen. Voor zijn eerste tentoonstelling in het Stedelijk telde Brouwn de stappen die hij per dag zette in Nederland, en ook over de grens in België en Noord-Afrika. 's Avonds belde hij het resultaat door aan het museum. Hij telde niet zelf maar gebruikte een mechanische stappenteller. Het apparaat hing aan zijn riem. Het was voorzien van een gewichtje dat terugveerde bij elke stap. Zo wist hij op 18 maart 1971 dat hij die dag 4734 stappen had gezet. Dat gaf hij door aan het Stedelijk Museum, dat het noteerde en dagelijks de getallen toonde aan de bezoekers van de tentoonstelling. Hoewel hij bloedserius moet zijn geweest, heb ik altijd de humor van die stappentellerij ingezien. Ik denk dat Stanley Brouwn de uitvinding van een stappenteller op de iPhone met gejuich zou hebben begroet. De hele wereld ging doen wat hij toen al deed. Ik vroeg me af of een kunstenaar ooit zo voorspelend te werk was gegaan als Brouwn.

'Hoe wéét jij dit soort dingen?'

'Ik was journalist. Waarschijnlijk heb ik erover geschreven en het onthouden,' zei ik.

'Leeft die man nog?' vroeg Wally.

‘Nee, hij is al een tijdje dood.’

‘Enorme pech voor hem. Hij had Apple kunnen aanklagen voor plagiaat. Dan zouden ze hebben geschikt en was hij nu multimiljonair.’

Hij bestelde een gin-tonic, ik een biertje. We zaten binnen, buiten was het te koud.

‘Ik had daarstraks mijn pantoffels nog aan omdat ik was vergeten mijn schoenen aan te trekken. Het was niet expres. Moet ik zoiets nu ook al op een briefje schrijven? Ik gebruik al zoveel briefjes. Ik kan toch moeilijk opschrijven dat ik niet moet vergeten om mijn schoenen aan te trekken voordat ik naar buiten ga? Heb jij briefjes?’

‘Vroeger waren mensen gewoon verstrooid. Nu maak jij je onmiddellijk zorgen over beginnende dementie zodra je vergeet om je schoenen aan te trekken. Je moest alleen maar een vuilniszak wegkieperen tien meter bij je voordeur vandaan. Ik weet zeker dat als je naar het station had gemoeten, je echt je schoenen wel had aangetrokken, Wally.’

‘Hoe heet die voetballer uit de Watergraafsmeer ook alweer, uit de Akkerstraat, die van Ajax naar Barcelona en weer terug ging?’ vroeg hij.

Ik keek hem aan.

‘Grapje,’ zei hij.

‘Is flat 12-B al bezet?’ vroeg ik.

‘Nee, laatst zag ik dat ze hadden geadverteerd in *De Brug*. Ze vragen nu al tweehonderd euro meer per maand dan wij moeten betalen.’

‘Misschien is ons gebouw ook wel eigendom van dat inhalige prinsenkind met die bril,’ zei ik.

Hij was even stil. ‘O, je bedoelt die man die op Zandvoort wil racen, die Van Oranje. Ik las laatst dat mensen hem een huisjes-

melker noemen. Toen dacht ik wel even: mag dat wel, een prins zo noemen?’

‘Wally, de man is een patjepeeër die zijn panden vol verpleegsters en studenten propt om ze het vel over de neus te halen.’

‘Nou, dan zullen ze wel gelijk hebben. Ikzelf ben pro-Oranje. Waarom weet ik niet.’

Ik liep naar buiten met een vuilniszak vol kranten. Bij de papierbak haalde ik de kranten stapel voor stapel uit de zak en liet ze door de klep naar binnen glijden. Dit kon alleen als de containers net waren gelegegd. Voordat je het wist lagen er tot bovenin kartonnen dozen. Toen Lieke nog leefde kieperde ik de vuilniszak met kranten in één keer de gewone vuilnisbak in, nadat ik had gekeken of ze me niet in de gaten hield door het raam. Nu hield ik me gewetensvol aan haar richtlijnen. Met een zak vol kranten was ik wel langer bezig en liep ik het gevaar om met mijn blote handen in een door mezelf in de krantenbak gemietd halfopen zakje kattenvoer te grijpen. Vanaf de bank kon ik het kattenvoer in zijn schaalte knijpen en het zakje in de krantenbak gooien. Als ik drie glazen wijn ophad, deed ik dat.

In de lift omhoog rook ik mezelf. Of ik verbeeldde me dat. Ik had vriendinnen, nou ja, vrouwen met wie ik weleens afsprak, die het me meteen zouden zeggen als ik ergens naar stonk. Ze hadden me dat beloofd. Ik wilde niet naar pis gaan ruiken. Een van die vrouwen had me verteld dat haar man op het eind van zijn leven altijd naar ochtend rook, alsof hij net uit zijn bed was gekomen. Ook als hij een schoon overhemd aanhad.

‘Er viel niet meer tegenop te strijken. Hij was toen wel al opgegeven door de oncoloog.’

Strijken deed ik niet zelf. Ik bracht mijn overhemden naar een wasserij, wat als nadeel had dat ze de knoopjes eraf streken. Dan

moest ik hier in de flat naar negenhoog, waar een vrouw woonde die uit naastenliefde knoopjes aan overhemden van alleenstaande mannen zette. In ruil daarvoor moest je thee met haar drinken en haar verhalen aanhoren. Ik was er al een aantal keren geweest en ik wist nog steeds niet hoe ze heette. Het stadium dat ik er nog naar kon vragen was allang voorbij. Nog erger was het dat ik haar nooit herkende buiten de context van haar eigen kamer met die naaimachine in het midden van de ruimte. Zag ik haar bij de brievenbus, had ik geen idee.

Mijn telefoon ging. Niet veel mensen hadden mijn nummer nog.

‘Wat is er, Wally?’ vroeg ik.

Ik hoorde niks, alleen de geluiden van de straat.

‘Wally!’

Nog steeds niks. Ik liep heen en weer van mijn balkondeur naar de slaapkamer. Soms werkte Vodafone hier voor geen meter. Hoorde ik een kreun? Wat had hij nou weer uitgespookt?

Ik pakte de sleutels van zijn appartement uit de la en rende omhoog. Ik kreeg de sleutel er niet in. Wat was er met dat slot?

‘Wally, godverdomme. Zeg iets. Wat heb je met dat slot uitgespookt? Heb je je sleutels aan de binnenkant in het slot laten zitten? Wally!’

In de gang ging een deur open. Een Surinaamse vrouw stak haar hoofd om de hoek.

‘U moet tegen de deur duwen voordat u de sleutel omdraait. Dat is bij alle deuren zo op deze gang.’

‘Dank u,’ riep ik. Ik duwde tegen de deur en wrikte de sleutel heen en weer. Als dat kolereding maar niet afbrak nu.

Ik hoorde de klik van het openspringende slot. Ik gooide de deur open en rende naar binnen. Wally lag met zijn rug half op het balkon en keek omhoog. Naast hem lag zijn telefoon.

‘Godverdomme, man. Wat heb je gedaan? Ik ben me de be-roerte geschrokken.’

Langzaam draaide hij zijn hoofd naar me toe. Uit de zijkant van zijn hoofd kwam behoorlijk wat bloed. Hij probeerde een lachje dat een grimas werd van de pijn.

‘Van mijn stoel geflikkerd,’ zei hij.

Ik wist dat hij een eerstehulpkast in zijn wandmeubel had staan. Ik haalde er een doos met gaas uit, verband en jodium.

‘Even de pijn verbijten,’ zei ik, terwijl ik jodium op de wond goot. Hij zei ‘godverdomme’. Ik zei ‘sorry’ en drukte het gaas tegen zijn hoofd. Daarna wikkelde ik het verband er drie keer omheen.

Ik trok hem omhoog en raapte de stoel op.

‘Stoelpoten in de rails van de schuifpui. Ik wilde zittend een poot eruit tillen maar de andere bleef hangen. Achterover geknald, kop op de vloer,’ zei hij.

We liepen naar de lift. Hij hing aan mijn schouder. Mijn arm had ik om zijn middel geslagen. In de garage zette ik hem in mijn auto.

‘Niet op mijn bekleding bloeden graag,’ zei ik. ‘Sorry, dat wil-de ik niet zeggen, alleen maar denken,’ zei ik er meteen achter-aan, ongevoelige boer die ik was. ‘Bloed maar rustig mijn hele auto onder, maakt niks uit.’

Hij had zijn ogen dicht. Rustig reed ik naar het ziekenhuis. Kalm remmen en optrekken, zei ik tegen mezelf.

Bij de eerste hulp moesten we wachten. De verpleegster achter de balie had even naar Wally gekeken en pakte haar telefoon.

Er kwamen twee mannen met een brancard op wieltes. Ze legden Wally erop en wilden weggrijden.

‘Hij moet mee,’ zei Wally, op mij wijzend.

Ik ging mee. Bij neurologie keken ze in zijn ogen, lieten hem

meedraaien met een voorgehouden potlood en vroegen hoe hij heette.

‘We staan met 2-0 voor,’ zei hij.

Ik zei dat hij vermoedelijk een grapje maakte.

‘Haha,’ zei de dokter.

Ze vroegen of hij had gebraakt en of hij duizelig was.

‘*Double negative*,’ zei Wally.

‘Vooralsnog zie ik geen reden voor een CT-scan. Meneer kan naar huis en moet zich een paar dagen erg kalm houden.’

Ze legden een nieuw en professioneler verband aan en gaven hem een strip pillen tegen de duizeligheid.

In de auto vroeg ik waarom hij de neuroloog had zitten dolen.

‘Als kind ben ik gediagnosticeerd met ODD.’

‘Ja, en?’

‘Ik ben geen kind meer, maar autoriteiten werken me nog steeds op de zenuwen. Ik word daar opstandig van. Bij jou heb ik dat niet, hoewel ik je als autoriteit beschouw.’

Toen viel hij in slaap.

Castelpietro, 1984

Verleiding was het woord die nacht. Wie wie verleidde was niet helemaal duidelijk. Later zou alles nog veel waziger worden, zoveel hadden we gezopen, maar het begin staat me nog helder voor ogen. Barbara was erbij, Thom Graafland, Frank Lopes Dias, Alma de Ruijter, Johanna, een paar Italianen uit het dorp en ik. We hadden gegeten in Umbertide en toen waren we in drie auto’s naar een café langs de weg naar Mercatale gereden dat we het Hellehok noemden omdat het daar altijd uit de hand liep.

Toen het inderdaad begon te escaleren, gingen de Italianen naar huis, zij moesten de dag erna werken; wij reden naar het meertje aan de overkant van de boerderij die Lieke en ik altijd huurden.

‘*Skinny dip?*’ vroeg Barbara. Ze keek naar mij.

Het was zo’n volle maan die op het platteland van Umbrië alles verlicht tot elke boom afzonderlijk aan toe. Als er een wolk voor de maan schuift, worden de bomen een muur waarin het groen verkleurt tot zwart, trekt de wolk weg dan kun je zelfs de bladeren onderscheiden.

Barbara was de eerste die haar kleren van zich afschudde, alsof ze er al lang op had gewacht. Haar witte borsten waren uitgelicht door de maan. Johanna wurmde zich uit haar spijkerbroek en knoopte haar bloes los. Alma, de altvioliste, had zich ongemerkt snel uitgetkleed en rende gillend het zwarte water in, gevolgd door de andere twee. Thom en ik keken elkaar aan en kleedden ons langzaam uit. Zijn vrouw was naar Nederland vertrokken, Jacob van Johanna was dood, mijn Lieke zou pas later naar Italië komen en Barbara en Alma waren actief single.

We waren rond de vijfendertig en alle remmen gingen los. Alleen bij Frank niet. Die lag meteen onder een boom te slapen.

Wat ik nog weet, is dat ik in het water tussen Barbara en Johanna terecht kwam en dat ze me allebei probeerden te kussen. Het eindigde in gegiechel en onder water tastende handen. Wie wat greep en waar weet ik niet meer. Flarden zijn overgebleven, flarden van gegil, gespetter en gegraai.

‘Ik ga eruit,’ zei Barbara. Ze vlijde zich in het gras. Ze leunde op een elleboog, bevallig zou ik eraan toe moeten voegen, en keek toe hoe wij een voor een uit het water stapten en ons bij haar voegden.

‘Ik ga er weer in,’ zei Barbara.